६देवभेदे । करणे क्तिच् । ७ओषधिभेदे स्त्री राजनि० ।

तल्लक्षणं यथा । "ऋद्धिर्वृद्धिश्च कन्दौ द्वौ भवतः कोशयामले । श्वेतलोमान्वितः कन्दोलताजालैः सरन्ध्रकः । स एव ऋद्धिर्वृद्धिश्च भेदमप्येतयोर्ब्रुवे । तूलग्रन्थिसमा ऋद्धिर्वामावर्त्तफला च सा । वृद्धिस्तु दक्षिणावर्त्तफला प्रोक्ता महर्षिभिः । "ऋद्धिर्बल्या त्रिदोषघ्नी शुक्रला मधुरा गुरुः । प्राणैश्वर्य्यकरी मूर्च्छा रक्तपित्तविनाशिनी" भावप्र० । "काकोली क्षीरकाकोली जीवकर्षभकावुभौ । तथा मेदा महामेदा ऋद्धिर्वृद्धिर्मधूलिका । निरूहेषु ययालाभमेष वर्गो विधीयते" सुश्रु० । तयोरलाभे वर्गमध्ये वाराही देया ऋषभशब्दे प्रमाणम् ।८कुबेरपत्न्याञ्च । "तरौ तत्र निबध्याथ कश्यपं प्रददौ शुभा । अदितिर्मम पुण्यार्थं सौभाग्यार्थं तथैव च । निष्क्रयेण मया मुक्तः कश्यपस्तु तपोधनः । इन्द्रोदत्तस्तथेन्द्राण्या सौभाग्यार्थं ततो मम ! सोमश्चाप्यथ रोहिण्या ऋद्ध्या च धनदस्तथा । एष सौभाग्यदोवृक्षः पारिजातो न संशयः" हरिवं० १२६ । "ऋद्धिः कुबेरकान्ता च जलेश महिषी तथा" हरिवं० १३६अ० । "सावित्री ब्रह्मणःसाध्वी कौशिकस्य शची सती । मार्त्तण्डेयस्य धूमोर्णा ऋद्धिर्वैश्रवणस्य च" भा० अनु० १४६ अ० । "शक्रः शचीपतिर्देवोयमोधूमोर्णया सह । वरुणः सह गोर्य्या च सहर्द्ध्या च धनेश्वरः" हरि० १५अ० । साऽस्यास्ति मतुप् । ऋद्धिमत् वृद्धियुक्ते त्रि० स्त्रियां ङीप् । "तमृद्धिमद्बन्धुजनाधिरूढैः" कुमा० । "धारागृहेष्वातपमृद्धिमन्तः" रघुः तन्त्रोक्ते ९खकारे । "अथाभिधास्ये त्वरितां त्वरितं फलदायिनीम् । "तारो रमा वर्म्मबीजमृद्धिरीशस्वरान्विता" ऋद्धिः खकारः" तन्त्रसारः ।

ऋध वृद्धौ दिवा० स्वा० च पर० अक० सेट् उदित् इरिच्च । दि० ऋध्यति ऋध्यात् ऋध्यतु आर्द्ध्यत् स्वा० ऋध्नोति ऋध्नुवन्ति ऋध्नुयात् ऋध्नोतु ऋध्नुहि आर्ध्नोत् । उभयतः । आर्द्धत्—आर्द्धीत् । आनर्द्ध आनृधतुः । अर्द्धिता ऋध्यात् अर्द्धिष्यति आर्द्धिष्यत् । अर्द्धितव्यः अर्द्धनीयः । ऋध्यः । ऋद्धः ऋद्धिः । ऋध्यन् ऋध्नुवन् अर्द्धः । उदित्त्वात् वेट् अर्द्धित्वा-ऋद्ध्वा । समृध्य । "नाब्रह्म क्षत्रमृध्नोति नाक्षत्रं ब्रह्म वर्द्धते" मनुः "सपत्नानृध्यतो दृष्ट्वा हीनमात्मानमेव च । सोऽहं न स्त्री नचाप्यस्त्री न पुमान् नापुमानपि" भा०स०४६अ० । "पृथिव्यामग्नये समनमन्त् स आर्ध्नोत्" अथ० ४,३९,१ । ये भक्षयन्तो न वसून्यानृधुः" २,२५,८ । आत्मनेपदित्वमपि "ते च लोमश ! लोकेऽस्मिन्नृध्यन्ते केन हेतुना" भा०व० ९४ । वेदे गणव्यत्यासात् श्नम् । "य एषां भृत्यानृणधत् स जीवात्" ऋ०१,८४,१६ । मन्मानि धीतिरुत यज्ञमृन्धन्" १०,११०, २ । अन्तर्भूतण्यर्थत्वात् सक० । णिचि अर्द्धयति ये "त्वां यज्ञैर्यज्ञिये अर्द्धयन्ति" अ०७,८३,४ । सनि वेट् अर्द्दिधिषति ईर्त्सति । वेदे गणव्यत्यासात् श तेन । "इन्धानास्त्वा शतं हिमा ऋधेम" अथ०१९,५५, ४ । ऋधच्छब्दे उदा० । "ऋधद्यस्ते धिया मर्त्तः शशमते" ऋ० ६,२,४ । स्वा०तर्पणे वर्द्धने च सक० । "आदृध्नोति हविष्कृतिम्" ऋ० १,१८,८ । "अन्तत एव तद्देवानृध्नुवन्ति" ऐ०ब्रा० । "सोऽहं प्राग्भवतैव भूतजननीमृध्नोमि" भवभूतिः ।

अधि+अधिकवृद्धौ । "यदस्मिन्निदं सर्वमध्यार्ध्नोत्तेनाध्यर्द्धः" इति शत०ब्रा०१४,६,१० ।

आ+समृद्धौ । "ऋणान्नोनर्णमेर्त्समानो यमस्य लोकेऽधिररज्जुरायत्" अथ०६, ११८,२ । ताच्छील्ये चानश्

उप+उपगमे । "तस्मादेतत् क्षत्रिय एव नक्षत्रमुपेर्त्सेज्जिघांसतीव" शत०ब्रा०२,१,२,१७ । "उपेर्त्सेत् स्वीकुर्य्यात्" भा० । "एतेषामेव संवत्सरमुपेर्त्सेत्" २,३,२,१४ ।

वि+ऋद्धिविगमे विगतायां वृद्धौ "अथ यस्मान्न कृत्तिकास्वादधीतर्क्षाणां वा एता अग्रे पत्न्य आसुः सप्तर्षीनु ह स्म वै पुरर्क्षा इत्याचक्षते ता मिथुनेन व्यार्द्धन्तामी ह्युत्तराहि सप्तर्षय उद्यन्ति पुर एता अशमिव वै तद्योमिथुनेन व्यृद्धः स नेन्मिथुनेन व्यृद्धा" इति शत०ब्रा० २,१,२,४ । "व्यार्द्धन्त विगतर्द्धिका अभवन्" भा० । गणव्य०साधुः । "यद्यज्ञमुखे यज्ञमुखे जुहुयात् पशुभिर्व्यृध्येत पापीयान्त्स्यात्" १३,१,३,८ । "अव्ययं विभक्तीत्यादि" पा० सूत्रे विगता ऋद्धिः व्यृद्धिः" सि०कौ० ।

सम्+ऋद्धेराधिक्ये अतिशयितर्द्धौ । "अव्ययं विभक्तीत्यादि" पा० "ऋद्धेराधिक्य समृद्धिः" सि०कौ० । "कः क्षिण्वंस्तान् समृध्नुयात्" मनुः । "शत्रुपक्षं समृध्यन्तं यो मोहात् समुपेक्षते" भा० व० ५४ अ० "अयं कामः समृध्यताम्" यजु० २६,२ । पदव्यत्यासः ।

ऋधज्(क्) अव्य० ऋध-बा० अजि(कि)क् स्वरा० । १सत्ये, २वियोगे, ३शैघ्र्ये, ४सामीप्ये, ५लाघवे, च प्रौढम० । वियोगः पृथक्करणम् । "ऋधग्द्वेषः कृणुत" ऋ०८,१, ८,११ । "ऋधक् पृथक् कृणुत कुरुत" भा० । "यदि-